

تحولات دانشگاه در هزاره سوم و اثرات آن در تغییر پارادایم پدآگوژی ازستی به مجازی

دکتر نرگس سعیدیان^۱

دکتر بدری شاه طالبی^۲

چکیده

تقاضای روزافزون اجتماعی برای آموزش عالی از یک طرف و پیشرفتهای فناوری اطلاعات و ارتباطات از طرف دیگر به ظهور دانشگاههای مجازی در پایان قرن بیستم و طلیعه قرن ۲۱ منتهی شده است، حرکت دانشگاههای کشور به سمت ارائه آموزش‌های مجازی در جهت بهبود تحقق اهداف و رسالت‌های آموزشی، نیاز به پدآگوژیهای مناسب و مطلوبیت و مفید و درخور را می‌طلبد. لذا دانشگاههای مجازی کشور یا بخش‌هایی از دانشگاههای کشور که به سمت ارائه آموزش به شکل مجازی پیش رفته اند در صورتی آموزش‌های آنها کیفیت خواهد داشت که آموزش مجازی را براساس پارادایم و رویکردهای پدآگوژی مجازی پیاده سازی نمایند، لذا به لحاظ اهمیت موضوع، این مقاله‌ی مروری، تحولات دانشگاه در هزاره سوم که ناشی از چالشهای پیش روی نظام آموزش عالی در اثر انقلاب اطلاعاتی است و نیز پارادایم‌ها و رویکردهای پدآگوژی جدید که در موفقیت دانشگاهها در این چالش نقش داشته را مورد بررسی قرار دادند و به این نتیجه دست یافت که تمامی شاخصهای مربوط به آموزش عالی از فلسفه وجودی آن گرفته تا ماموریت، راهبرد، کلاس، دانشجو، استاد، شیوه تدریس، فناوری، مواد درسی، تجهیزات کالبدی، تقویم کلاسی، تعامل آموزشی، لوازم تحقیق، مدیریت، الزامات دانشجویی همه دستخوش تغییر قرار گرفته بطوری که پارادایم‌های پدآگوژی جدیدی جهت پیاده سازی آموزش مجازی مطرح شده است که چند مورد مهم و کلیدی آن عبارتست از تغییر وضعیت از «یاددهی به یادگیری»، از «علم محوری به دانشجو محوری» از «ارائه محتوای درس به صورت سخنرانی و جزووهای توزیع شده به سمت تسهیل شرایط آفرینش و خلق اطلاعات و ...» که در صورتی که خواهان ارائه آموزش عالی به شکل مجازی باشیم این پارادایم‌ها بایستی مورد توجه خاص قرار گیرند.

واژه‌های کلیدی: دانشگاه، پارادایم پدآگوژی، هزاره سوم

^۱- عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوارسگان

^۲- عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوارسگان

مقدمه

عصر مجازی نهایت توسعه و پیشرفت فناوری اطلاعات در فضای سه بعدی و در محیطی مبتنی بر دانش است. به طور یقین گسترش عصر اطلاعات همراه با فناوری‌های پیشرفته موجود چهارمین موج تغییر را در آینده نزدیک در جهان به همراه خواهد داشت. در تاریخ پیشرفتهای بشر در طول سه عصر کشاورزی، صنعت و اطلاعات به عنوان سه موج، تغییرات اساسی اتفاق افتاده است. چهارمین موج تغییر (عصر مجازی) شرایط جدیدی را خلق نموده است که در آن بیشتر امور روزانه زندگی بشر به شکل مجازی انجام می‌شود. عصر مجازی امکان بسترسازی و توسعه دانش برای همه افراد، فرآگیری علم و دانش در هر موقعیت زمانی و مکانی، کاهش بوروکراسی، امکان بهره‌برداری مؤثر از توان و استعداد علاقه‌مندان به فعالیتهای علمی و تحقیقاتی، امکان توزیع سریع نتایج تحقیقات علمی و یادگیری مستقل و همکاری در گروههای مشارکتی بین‌المللی و... را فراهم آورده است (احمدیان، ۱۳۸۳). بدین لحاظ جامعه اطلاعاتی امروز باید چشم‌انداز روشنی برای ادامه مسیر خود به سمت رشد و پویایی داشته باشد. چرا که هر روز شاهد تأثیرات شگرف فناوری بر ارتباطات، دانش، آموزش، پژوهش، یادگیری و دهها مقوله دیگر است. این تحولات آنچنان سریع رخ داده و در حال رخ دادن است که بسیاری از دست‌اندرکاران، سیاستگذاران و رهبران آموزش عالی را حتی در کشورهای پیشرفته غافلگیر کرده است.

کنت گرین^۱ (۲۰۰۰) معتقد است که مراکز آموزش عالی در وضعیتی قرار گرفته‌اند که راهی جز استفاده از فناوری‌های نوین و پیامدهای آن ندارند. زیرا این فناوریها، شیوه‌های آموزش و یادگیری را در سراسر جهان تغییر داده و خدماتی را به‌طور شبانه‌روزی و در تمامی ایام هفته و در نهایت سرعت ارائه می‌دهند. (آراسته، ۱۳۸۱) لذا در این مقاله به چالش‌های نظام آموزش عالی با پدagoژی‌های سنتی پرداخته شده مقایسه منسجمی نیز بین پدagoژی‌های سنتی و مجازی

^۱ Kent green

صورت گرفته و درپایان به ارائه پیشنهاداتی در جهت کاهش معایب پدagogی مجازی پرداخته شده است.

چالش‌های نظام آموزشی ناشی از انقلاب اطلاعاتی و ارائه راهکارهایی برای غلبه بر آن انقلاب اطلاعاتی که امکان استفاده از منابع دیجیتالی با سرعت بسیار زیاد را فراهم کرده است نظام آموزش عالی را با چالش‌هایی مواجه کرده که به برخی از آنها اشاره می‌شود (نیاز آذری، ۱۳۸۱).

۱- سرعت تولید دانش و لزوم طراحی نظام آموزشی مستمر و مدام‌العمر بهمنظور همراه شدن با تغییرات شتابان در نظام آموزش جهانی.

۲- تقاضای روزافزون برای ورود به نظام دانشگاهی برای دستیابی به سواد اطلاعاتی که بسیار فراتر از گنجایش و امکانات آموزش عالی است و تحقق جایگاه مناسب و همگرا با پدیده جهانی شدن.

۳- ضرورت پاسخگویی به تقاضای روزافزون برای آموزشی متفاوت که عدالت آموزشی و کاربر محوری، هسته اصلی آن است و جذب دانشجویان با استعداد داخلی و خارجی را در بطن خود می‌پروراند.

برای غلبه بر این چالشها، شیوه‌های متفاوتی وجود دارد. مهمترین آن شیوه‌ای است که در بیانیه جهانی آموزش عالی در اجلاس جهانی یونسکو در پاریس در سال ۱۹۹۸ منعکس شده است در این اعلامیه آمده است:

« مؤسسات آموزش عالی باید نخستین نهادهایی باشند که از مزیتها و امکانات بالقوه فناوری اطلاعات و ارتباطات بهره‌مند می‌شوند در این راستا باید به ایجاد محیط‌های نوین آموزشی برای هماهنگی با عصر اطلاعات و تبیین نظامهای مجازی پردازند ». (منتظر، دیانی، ۱۳۸۲).

مجموعه مقالات چهارمین و پنجمین همایش تازه‌های تعلیم و تربیت

تحولات دانشگاه در هزاره سوم و اثرات آن در تغییر پارادایم پدagogی ازستی به مجازی نرگس سعیدیان و بدری شاه طالبی

این در حالی است که غالباً، تصمیمات استراتژیک و متدولوژی جدیدی برای تغییر که ضامن موفقیت باشد به خوبی شکل نگرفته است و به نظر می‌رسد که «مجازی شدن» یک چیز مدرن و خیالی تلقی شده است و بنابراین بسیاری از دانشگاهها فاقد یک برنامه‌ریزی استراتژیکی واضح در ایجاد زیرساختهای ضروری به‌ویژه زیرساخت پدagogیکی می‌باشند (واگنر، ۱۹۹۸).

مسلم است که در چنین شرایط متحولی فرایند آماده‌سازی فراگیران (کودکان، نوجوانان و جوانان) به عنوان اندیشمندان مستقل، شهروندان مولد و رهبران آینده دشوارتر و پیچیده‌تر می‌شود، چرا که ماهیت یادگیرنده، تجارب آموزشی، یادگیری، تدریس و ارزیابی بازده و کلاً عوامل و مؤلفه‌های پدagogیکی تغییر کرده، پیامدهای مهمی را برای تغییر مدلها، رویکردهای آموزشی و ایجاد پارادایم‌های جدید دانشگاهی به همراه داشته است. ذیلاً به بعضی از این تغییرات پرداخته می‌شود.

تغییر ماهیت یادگیرنده‌گان: ویژگی برجسته دانش‌آموزان و دانشجویان امروزی، تنوع در جنس، سن، موقعیت اقتصادی، اجتماعی، نژاد، توانایی فیزیکی و توانایی یادگیری است. (بنی‌سی و شهرکی‌پور، ۱۳۸۲)

تغییر ماهیت تجربیات دانشگاهی: تنوع اهداف آموزشی و تغییر شرایط اقتصادی و شرایط زندگی، الگوهای مختلفی را برای حضور در دانشگاه طلب می‌کند. ثبت‌نام‌های پاره‌وقت در حال افزایش هستند و مؤسسات در ایجاد تعادل بین ثبت‌نام تمام‌وقت و پاره‌وقت دچار مشکل شده‌اند. (بنی‌سی و شهرکی‌پور، ۱۳۸۲)

تغییر درک ما از نحوه یادگیری دانشجویان: تغییر ماهیت جامعه و دانشجویان به بازسازی‌های مفهومی فرایندها و نتایج یادگیری منجر شده است. آموزش عالی باید بتواند دانشجویانی را آماده کند تا مسؤولیت اخلاقی مواجه شدن با مشکلات پیچیده زندگی امروز و فردا را به دوش بگیرند. مهارت‌های تفکر انتقادی و منطقی، توانایی جمع‌آوری و ارزشیابی اسناد و مدارک و توانایی انجام قضاوت‌های آگاهانه، بازده‌های ضروری یادگیری هستند. (بنی‌سی و شهرکی‌پور، ۱۳۸۲)

تغییر ماهیت تدریس: تلاش‌هایی که در جهت اصلاحات آموزشی صورت می‌گیرد تأکید می‌کنند که برای تربیت یک شهروند مفید و باسود، دیگر روش سنتی انتقال اطلاعات از مدرس به یادگیرنده کافی نیست. مدرسان ساخت‌گرا معتقد‌نند که مدرس و یادگیرنده باید با هم دانش را کشف کنند و بسازند. مدرسان رشد‌گرا معتقد‌نند که توانایی دانش‌آموز برای ساخت دانش به فرضیات او در مورد ماهیت، محدودیتها و قطعیت دانش بستگی دارد (Magolda, Belenky, & Tarule,^۱ ۱۹۸۶، کگان^۲، ۱۹۹۳ و کینگ و کیچنر^۳، ۱۹۹۴ به نقل از بنی‌سی و شهرکی‌پور ۱۳۸۲).

تغییر ماهیت ارزیابی نتایج: تغییر روش‌های تدریس و نتایج یادگیری تغییراتی در مفاهیم و روش‌های ارزیابی نتایج ایجاد کرده است. پویایی و تنوع شکل‌های یاددهی و یادگیری جدید ارزیابی مدام را که به عنوان بخش مهمی از فرایند یاددهی- یادگیری محسوب می‌شود و به عنوان یک مکانیسم بازخورده برای مدرس و فراغیر و نه فقط برای اهداف اداری و پاسخگویی در نظر گرفته می‌شود ضروری می‌سازد. ارزیابی دانش دیگر کافی نیست، بازده تفکر انتقادی، درک و فهم فرهنگی، همدلی، شهروندی و مسؤولیت‌پذیری اجتماعی نیز حائز اهمیت است (استین، ۱۹۹۶ به نقل از بنی‌سی و شهرکی‌پور، ۱۳۸۲)

^۱ - Magolda., Belenky., Goldberger & Tarule

^۲ - Kegan

^۳ - King and kitchner

مجموعه مقالات چهارمین و پنجمین همایش تازه‌های تعلیم و تربیت

تحولات دانشگاه در هزاره سوم و اثرات آن در تغییر پارادایم پدagoژی ازستی به مجازی
نرگس سعیدیان و بدری شاه طالبی

مقایسه دانشگاه‌های مجازی با دانشگاه‌های سنتی

هر رشد و تغییری وابسته به عواملی است. در حوزه دانشگاه‌های مجازی عوامل فنی و غیرفنی بسیاری دخیل هستند که باعث تمایز دانشگاه سنتی و مجازی می‌شوند. بعضی از این تمایزات در جدول ۱ نشان داده شده‌اند.

جدول شماره (۱): تمایزات دانشگاه‌های مجازی با دانشگاه‌های سنتی

ردیف	شاخص	دانشگاه سنتی	دانشگاه مجازی
۱	فلسفه وجودی	دانشجو به دنبال دانش	دانش به دنبال دانشجو
۲	مأموریت	یاددهی / یادگیری	یادگیری
۳	راهبرد	یکتایی روش آموزش	تنوع روش‌های آموزش
۴	کلاس	با ظرفیت تقریباً نامحدود	با ظرفیت محدود
۵	دانشجو	تمام وقت	پاره وقت
۶	استاد	تمام وقت	پاره وقت، باتجربه بسیار
۷	شیوه تدریس	مبهم، غیرقابل اندازه‌گیری	شفاف، قابل اندازه‌گیری
۸	فناوری آموزشی	سخن‌گرای، استاد محور	جامعیت‌گرای، دانشجو محور
۹	مواد درسی	منابع مکتوب، غیرفعال	منابع فرارسانه‌ای، فعال
۱۰	تجهیزات کالبدی	بسیار وسیع	بسیار اندک
۱۱	تجهیزات ارتقاطی	بسیار اندک	بسیار وسیع
۱۲	تقویم کلاسی	منظم، منطبق با تقویم فردی	نامنظم، از پیش تعیین شده
۱۳	لوازم تحقیق	ایستا و گرانها	متحرک و ارزان
۱۴	تعامل آموزشی	مستقیم (رو در رو)	نیمه مستقل / غیرمستقیم
۱۵	مدیریت	پیچیده	پیچیده و بسیار تخصصی
۱۶	الرامات دانشجویی	توانمندی علمی	توانمندی علمی و توانمندی شبکه‌ای

زیاد	زیاد	هزینه	۱۷
------	------	-------	----

(منتظر، دیانی ۱۳۸۲)

پارادایم‌ها و رویکردهای پدagoژی (یاددهی و یادگیری) مجازی و سنتی

همزمان و همراه با تحولات و تغییرات وسیعی که در جهان به وجود آمده است، دیدگاه‌های اندیشمندان نسبت به یاددهی و یادگیری (تفکر پدagoژیکی) و رویکردهای مربوط به آن نیز تحولاتی داشته است. تا قبل از عصر اطلاعات یک‌گونه مبنای نظری تغذیه‌کننده مدل آموزشی بوده است و اکنون با ورود به عصر اطلاعات و جامعه اطلاعات محور این مبانی نظری تغییر کرده‌اند و نمود آن در روش‌های یاددهی و یادگیری مشهود است. در هر فرایند یاددهی و یادگیری، چند عنصر مهم وجود دارد که بدون آنها امر آموزش تقریباً ناممکن خواهد بود. بعضی از این عناصر عبارت‌اند از مدرس، دانشجو، محتوای آموزشی و محیط آموزش و حاصل فرایند آموزش یعنی یادگیری، در هریک از دو رویکرد سنتی و جدید یاددهی و یادگیری، نگاه و دیدگاه خاصی نسبت به هر یک از این عناصر وجوددارد که تعیین‌کننده نوع روشها و فنونی است که برای آموزش به کار گرفته می‌شود. در این زمینه جارون‌پا و لیدنر^۱ (۱۹۹۵) می‌نویسند رویکرد جدید منجر به تغییر وضعیت از «یاددهی» به «یادگیری» و از «علم‌محوری» به «دانشجو-محوری» شده است. به‌طور سنتی، نقش مدرس این بود که دانش و اطلاعات را به دانشجویان انتقال دهد و روش اولیه ارائه محتوی درس به صورت سخنرانی و جزووهای توزیع شده بود. به اعتقاد کامر و کامر و باسو^۲ (۲۰۰۲) مفهوم یاددهی از انتشار و ترویج اطلاعات به سمت آفرینش و خلق اطلاعات تغییر کرده است و نقش مدرس به عنوان تنها منبع اطلاعات محسوب نمی‌شود بلکه او کسی است که فرایند یاددهی / یادگیری را برای دانشجویان آسان می‌سازد

1-Leidner and Jarvenpa

2- kumar & Kumar & Basu

3-Burgsthler

مجموعه مقالات چهارمین و پنجمین همایش تازه‌های تعلیم و تربیت

تحولات دانشگاه در هزاره سوم و اثرات آن در تغییر پارادایم پدagogی ازستی به مجازی نرگس سعیدیان و بدری شاه طالبی

برگ استهلر^۱ (۱۹۹۷) می‌نویسد رویکردهای جدید ماهیت ارتباط میان مدرس - یادگیرنده و یادگیرنده - یادگیرنده را تغییر می‌دهد. در محیطهای مجازی، مزهای جغرافیابی وجود ندارد بنابراین دانشجویان می‌توانند با تمام دانشجویان سرتاسر دنیا ارتباط برقرار نموده و همکاری نمایند. ارتباط و رودررویی میان مدرس و یادگیرنگان وجود ندارد. بحث‌های کلاسی به صورت الکترونیک در هر زمان که برای افراد مناسب است صورت می‌پذیرد. یک وبسایت مجزا می‌تواند به این منظور اختصاص داده شود. سخنرانان مهمان می‌توانند به راحتی در مباحث کلاس، شرکت کنند بدون در نظر گرفتن اینکه در کجا کار یا زندگی می‌کنند. به جای یک جلسه کلاس، دانشجو قادر است به مدت چند هفته در مباحث شرکت کند.

مزایا و معایب دانشگاه مجازی با تأکید بر ابعاد پدagogیکی

آموزش سنتی در سالهای اخیر برخوردار از امکاناتی شده که تمامی آنها دستاوردهایی از توسعه فناوری، دانش و مهارت‌های فردی می‌باشند. در اواخر دهه ۹۰ جهان جلب تحولی عظیم در سیستم آموزشی به نام یادگیری الکترونیکی شد. این تحول به دلیل برخورداری از امکانات وسیع فناوری روز و فارغ بودن از محدودیتهای زمان و مکان راه حل خوبی برای بسیاری از مشکلات آموزش سنتی است. با این وجود واقعیتی که امروز به آن می‌توان اشاره کرد حاکی از نبالغ بودن این نوع آموزش است. در حالی که آموزش‌های اینترنتی در جهان فناوری اطلاعات به سرعت رو به رشد می‌رود، کاهش برخوردهای رودررو، نبود حس گروهی لازم و تعهدات فردی و ضعف در جمع‌بندي مطالب آموزشی باعث کاهش اثربخشی این آموزشها می‌گردد (خادمی، رضایی، ۱۳۸۱). جدول شماره ۲-۳ به طور خلاصه به مزایا و معایب این نوع آموزش می‌پردازد.

مجموعه مقالات چهارمین و پنجمین همایش تازه های تعلم و تربیت

تحولات دانشگاه در هزاره سوم و اثرات آن در تغییر پارادایم پدagoژی ازستی به مجاذی
نرگس سعیدیان و بدری شاه طالبی

جدول شماره (۲): مزايا و معایب دانشگاه مجاذی

معایب	مزايا
۱- ارائه آسان مواد آموزشی به شکل آنلاین می کند.	۱- مواد طراحی نشدهای را به طور آنلاین به دانشجویان
۲- حق چاپ و ثبت اختراع مواد و محصولات جدید نیاز به توجه دارد.	۲- کاربرد آسان توسط دانشجویان و اساتید
۳- دسترسی گسترده دانشجویان به مواد و منابع یادگیری برای دانشجویان و هم برای آموزش دهنگان می تواند به یک اندازه سخت باشد.	۳- دستیابی خارج از پردیس به سخت افزار و شبکه هم
۴- ارائه پشتیبانی منعطف برای معلمانی که نیاز نیست در زمان و مکان ثابتی دانشجویان را حمایت یا با آنها ارتباط برقرار کنند	۴- نیاز به برنامه ریزی دقیق حمایت آن لاین دارد به طوری که از بار اضافی ^۱ اجتناب گردد
۵- توان بالقوه برای شیوه های جدید در یادگیری و تدریس مثل یادگیری فعال و مستقل پشتیبانی دارد، آموزش و تعلم مناسب و حمایت هنوز هم برای که ارتباطات آنلاین و ارزیابی آن لاین و دانشجویان و هم برای یاددهنده ها مورد نیاز است یادگیری مشارکتی را مقدور می سازد.	۵- چنین یادگیری مستقلانه ای هنوز هم نیاز به راهنمایی و
۶- کاهش در هزینه و مقدار اتلاف وقت آموزشی	۶- هزینه نسبتاً بالای تجهیزات آموزشی
۷- تغییر مسیر آموزش از یاد دادن به یاد دست اندک کاران آموزشی گرفتن	۷- نیاز به بازنگری آموزش معلمان و مریبان و
۸- ایجاد تعادل بین متقاضیان دانشگاه و ادامه تحصیل را دارند ظرفیت دانشگاهها	۸- انحصار آموزش به افرادی که امکانات مورد نیاز برای
۹- عدم تمايل مریبان و معلمان به آموزش بهنگام از بین رفتن حصارها و در نتیجه نظارت	

¹ - Overload

مجموعه مقالات چهارمین و پنجمین همایش تازه های تعلیم و تربیت

تحولات دانشگاه در هزاره سوم و اثرات آن در تغییر پارادایم پدآگوژی ازستی به مجازی نرگس سعیدیان و بدری شاه طالبی

بیشتر معلم بر پیشرفتها

۱۰ - تأکید بر کیفیت آموزش و برنامه ریزی	اصولی
محتوای دروس	
۱۱ - افزایش فرصت پرداختن به تحقیق	برای استادان
اداره مراکز برای مدیران	
۱۲ - بالا بردن سطح علمی جامعه	
شیوه اعتباردهی به مدارک و ارزیابی آنها	
۱۳ - صدمه وارد نشدن به کیفیت محیط	زیست
مخابرات گستره	

(اولری^۱ ۲۰۰۳، حسن زاده و آقاکثیری، ۱۳۸۲ و دیلمقانی، ۱۳۸۲).

پارادایم ها و رویکردهای پدآگوژی سنتی و مجازی معرفی شده هر کدام مشخصه هایی دارند

که برخی از آنها در جدول شماره ۲-۴ آمده است:

جدول شماره (۳) : برخی از مشخصه های پدآگوژی جدید و قدیم

پدآگوژی جدید	پدآگوژی قدیم
۱- استراتژیهایی برای تصمیم گیری درباره اینکه چه دانشی در کتاب وجود دارد و فقط توسط دانشی ارزش حفظ و ذخیره شدن دارد به کار می رود مدرس گفته می شود.	۱- دانشی در کتاب وجود دارد و فقط توسط (همه اطلاعات نباید یاد گرفته شوند).
۲- مدرس به دانشجویان کمک می کند، اطلاعاتی را که از قلمرو گسترهای از منابع به دست می آید، سخنرانی استفاده می کند.	۲- مدرس برای انتقال دانش به دانشجویان از دسترسی، انتخاب، ارزیابی، سازماندهی و ذخیره کنند.
۳- دانشجویان اطلاعات خود را با استفاده از دیسک و با انتشار روی وب برای جمع وسیعی می نویسند تا کاغذ می آورند یا کاغذ به دیوار دانشگاه زده می شود تا بقیه ببینند	۳- دانشجویان اطلاعات را برای دیدن مدرس روی

^۱Oleary

مجموعه مقالات چهارمین و پنجمین همایش تازه‌های تعلیم و تربیت

تحولات دانشگاه در هزاره سوم و اثرات آن در تغییر پارادایم پدagoژی ازستی به مجازی نرگس سعیدیان و بدری شاه طالبی

۴- ژورنالهای آنلاین و کتابها جانشین قراردادهای

پروتکل های)^۱ ایجاد شده برای نوشت و انتشار هستند.

۵- متن‌ها دسته‌بندی شده‌اند.

۶- امکان انتخاب شخصی از منابع برای دانشجویان محدود است.

وجود دارد.

۷- تولیدات فکری اسناد زنده قابل تجدیدی هستند که قابلیت افزودن، کم کردن و تغییر دارند، می‌توان به آنها ثبت و تمام می‌شوند. اضافه، کم و یا تغییر داد.

۸- محصولات فکری با نگاهی حرفه‌ای و با طرح، رنگ و مواد قابل توجه ارائه می‌شوند.

۹- دانشجویان درباره ویرایش و تجدید نظر محصولاتشان (نوشته‌هایشان) به مبالغه و معاوضه می‌دارند و فقط به مدرس اجازه خواندن آن را پیشنهاد و اطلاعات می‌پردازند.

۱۰- دانش در فرمتهای خطی و فرا متنی نشان داده می‌شود شده است و کلاس دریاره مزایای هر کدام به بحث (کتابها و محتوایی که در شکل یادداشتهای متنی فشرده می‌پردازد (درسا فزار چند رسانه‌ای تعاملی که علاقه به هستند که غالباً به خودی خود روش نیستند و سطوح یادگیری و درگیری در آن را ایجاد می‌کند، خلاصه حافظه را تضعیف می‌کنند و در بین دانشجویان نیز هستند و سطح بالایی از حافظه را به طور معنادار ایجاد رضایت‌بخش نمی‌باشند).

می‌کنند.

۱۱- دانشجویان غالباً تکنولوژی را به کار می‌برند و در مورد استراتژی‌هایی برای کاربرد ابزارها بحث به کار نبرده‌اند توانایی و قابلیت استفاده از ابزارهای الکترونیک را ندارند.

۱۲- نگاه به آموزش و یادگیری فردی است.

مجموعه مقالات چهارمین و پنجمین همایش تازه های تعلم و تربیت

تحولات دانشگاه در هزاره سوم و اثرات آن در تغییر پارادایم پدagoژی ازستی به مجازی نرگس سعیدیان و بدری شاه طالبی

۱۳- محیط و فضای آموزشی انعطاف‌پذیر و
پویاست.

۱۴- تأکید بر رقابت بین فرآگیران است.

۱۵- محتواهای تولیدی در فعالیتهای یاددهی و
یادگیری حاصل کار گروهی و ارتباطات داخلی است.

۱۶- آموزش‌دهندگان به عنوان راهنمای و مربي کنار
صحنه^۱ ایفای نقش می‌نمایند.

۱۷- نگاه به یادگیری کیفی است (تأکید بر یاد گرفتن
است و مهارت‌های فناوری اطلاعات افراد را افزایش
است و کیفیتها و تواناییهای جدید نمی‌دهد)
می‌دهد).

۱۸- تعامل مدرس و یادگیرنده نامحدود است.

۱۹- سخنرانیها و مواد چند بار قابل مرور هستند
(مواد مطالعه مثل جلسات گپ‌زنی بایگانی می‌شوند).

۲۰- تأکید بر فرایند آموزش (عملکرد نهایی فرآگیر)
است.

۲۱- یادگیری در هر زمان و مکانی امکان‌پذیر است
است (زمان‌بندی ثابت).

(گوردن، لاولس و همکاران^۳، ۲۰۰۳، هک و اسک و بجرکی^۴، ۲۰۰۰، نیازی آذری ۱۳۸۱، نجایی
و زیبایی ۱۳۸۱، دولایی ۱۳۸۲، جهانگرد ۱۳۸۲، دیلمقانی ۱۳۸۲)

با توجه به جدول ۳ می‌توان گفت دانش آموخته رویکرد ستی فاقد فکر خلاق و توان
مدیریت اطلاعات و تولید دانش است. چنین فردی دارای نوعی سواد کلاسیک است که می‌تواند

¹- Guide On The Side

²- Sage On The Stage

³- Gordon & Loveless & Others

⁴- Heck & Ask & Björke

وظایف محوله در نظام اداری یا صنایع و کارخانجات را انجام دهد. چنین دانشآموخته‌ای می‌تواند در نظامهای صنعت - محور کارا و فعال باشد اما در جامعه اطلاعات - محور که فکر خلاق و مدیریت اطلاعات و تولید دانش یک اصل بنیادی است کارابی نخواهد داشت برای اینکه افرادی متناسب با عصر جدید داشته باشیم که بتوانند نیازمندیهای این عصر را پاسخگو باشند باید مبانی یاددهی و یادگیری را براساس رویکردهای جدید تنظیم کرد.

محیط‌های یادگیری مجازی

خلاصه طبقه‌بندی شده‌ای از ویژگیهای محیط‌های یادگیری مجازی ذیلاً اشاره می‌شود:

۱- کلاسهای درسی در چنین محیطی عملاً وجود خارجی ندارد و دانشجویان با استفاده از رایانه شخصی به سایت رایانه‌ای دانشگاه به کلاس مربوطه وارد شده و مطالب مورد نیاز را فرا می‌گیرند. آنها می‌توانند فارغ از بعد مکانی و زمانی وارد سایت دانشگاه شوند قسمتی از درس را که متوجه نمی‌شوند چند بار تکرار کنند و به کمک وجود پیوندهای (لینک) بی‌شمار در صفحات آموزشی، در مواردی که احساس ضعف می‌کنند روی آن نکته کلیک کرده، علاوه بر دریافت اطلاعات بیشتر و دقیق‌تر در خصوص آن واژه به مطالب حاشیه‌ای بیشتری در آن خصوص دسترسی یابند.

۲- طبق نظریه جدید یادگیری مشارکتی (جمعی) ارتباط با سایر همکلاسی‌ها هم یکی دیگر از عوامل مؤثر در یادگیری است که امکان آن در محیط یادگیری مجازی کاملاً میسر است و مشکل شلوغی خیابانهای شهر نیز حل خواهد شد. به این ترتیب در مصرف منابع طبیعی و انسانی صرفه‌جویی عظیمی خواهد شد.

۳- از نظر تعداد دانشجو در هر کلاس هیچ‌گونه محدودیتی وجود ندارد. تعداد بی‌نهایتی از دانشجویان می‌توانند از درس موردنظر استفاده کنند.

۴- تحقیقات علمی نشان داده است که محیط یادگیری مجازی تأثیر زیادی بر افزایش یادگیری و نیز انگیزه یادگیری در دانشجو دارد. همیشه بر استفاده صحیح و مناسب از وسائل کمک آموزشی حین تدریس تأکید شده است چرا که تقریباً حدود ۲۰ درصد از آنچه شنیده می شود و ۶۰ درصد از آنچه که توامان هم دیده و هم شنیده می شود در حافظه باقی می ماند. با توجه به امکانات صوتی - تصویری (آن هم به صورت عکس و فیلم) این محیط تأثیر زیادی در یادگیری خواهد داشت.

۵- دانشجو می تواند علاوه بر استفاده از مطالب استاد خود به مطالب اساتید دیگر در همان دانشگاه و یا دانشگاههای دیگر در سراسر دنیا دسترسی داشته باشد و علاوه بر مقایسه، کمبودهای احتمالی را از منابع مختلف دیگری جبران نماید.

۶- نقش استاد در این محیط از ارائه دهنده اطلاعات به تسهیل کننده اطلاعات در اینترنت تبدیل خواهد شد ضمناً فرصت‌های تحقیقی مناسبی نیز در اختیار اساتید قرار خواهد گرفت.

۷- امکان برگزاری آزمون نیز از طریق اینترنت به شیوه چهار جوابی میسر است. در این حالت چون تصحیح اوراق نیز به صورت خودکار صورت می‌پذیرد وقت مدرس نیز صرف تصحیح اوراق نخواهد شد.

۸- همکاری بیشتر بین اساتید مختلف در دانشگاههای مختلف امکان پذیر خواهد شد.

۹- هزینه‌های عظیمی در هر کشور به خاطر خدمات دهی به دانشجو صرف می شود. که با رشد و توسعه محیط یادگیری مجازی بسیاری از خدمات حذف و بسیاری دیگر همچون کسب اطلاع از وضعیت تحصیلی، نمرات، سرفصل دروس، اعلام تاریخ برگزاری امتحانات، صدور گواهی اشتغال به تحصیل یا فراغت از تحصیل و... از طریق مجازی قابل ارائه به دانشجویان خواهد بود ().

تراینند^۱، ۲۰۰۲).

مسائل پدآگوژیکی محیط‌های یادگیری مجازی

در خصوص مسائل پدآگوژیکی هنگام اجرای محیط‌های یادگیری مجازی باراجاس و اون (۲۰۰۰) معتقدند که مسائل مهمی باید مورد توجه قرار گیرد از جمله:

• پیدایش پارادیم‌های آموزشی جدید

آموزش در حال حاضر با تغییرات زیادی روبروست که در آن پارادیم‌های قدیمی در مقابل پارادیم‌های جدیدتری قرار گرفته‌اند. در حالی که پارادیم‌های قدیمی بر مبنای انتقال دانش (از فرد A به فرد B) است پارادیم‌های جدید بر مبنای اصول ساختارگرایی است. محیط‌های یادگیری مجازی بر مبنای پارادیم‌های جدید به وجود می‌آیند ؛ با این حال دیده شده است که به کارگیری محیط‌های یادگیری مجازی بر مبنای پارادیم‌های قدیمی تر نیز رخ می‌دهد. به اعتقاد آنها در زمینه پیدایش پارادیم‌های آموزشی جدید دو نوآوری به‌طور همزمان باشیستی مورد توجه قرار گیرد :

معرفی فناوری یادگیری و مفاهیم جدید در مورد تدریس و یادگیری

زمینه تدریس و یادگیری در محیط‌های یادگیری مجازی

بازیگران اصلی محیط‌های یادگیری، یادگیرندگان و مدرسان هستند. کلاسهای درس که از زندگی واقعی جدا می‌باشند فقط تا حدودی می‌توانند موقعیت‌های واقعی را شبیه‌سازی کنند بر مبنای مدارک به‌دست آمده ازپروژه به کارگیری محیط‌های یادگیری مجازی در آموزش و پرورش، اساسی به نظر می‌رسد که یادگیری در محیط‌های یادگیری باز که با فعالیتهای موجود در زندگی واقعی مشابهت دارند، انجام شود.

تغییر ماهیت مواد یادگیری

مطالعات نشان داده که موقعیت‌های تدریس می‌تواند همچنین به عنوان منابعی از یادگیری، همچون مواد آموزشی نوشته شده و آماده قبلی محسوب شود. قابلیت دسترسی به موقعیت‌های تدریس می‌تواند با دستیابی به مواد چند رسانه‌ای مثل صوت و تصویر (شامل ارائه برنامه‌های تصویری براساس تقاضای مخاطبین)، منابع سخنرانیها و بحث‌های بایگانی شده به عنوان قسمتی از مواد یادگیری محسوب شوند. بنابراین در موقعیت‌های یادگیری مجازی تمایز قائل شدن بین مواد یادگیری تعاملی و موقعیت‌های تدریس مشکل خواهد بود. بسته به ادراک، مهمترین مواد یادگیری می‌تواند نتایجی باشد که خود دانشجویان طی فرایند یادگیری می‌سازند.

مسائل کلیدی برای طراحی پدagoژیکی و تدریس در محیط‌های یادگیری مجازی

برای تحلیل موضوعات کلیدی در به کارگیری تدریس و یادگیری در محیط‌های یادگیری مجازی، وظایف پدagoژیکی به عنوان فعالیتها و شیوه‌های عملی در محیط یادگیری که یادگیری را امکان‌پذیر می‌سازند در نظر گرفته می‌شوند.

هنگامی که تدریس و یادگیری در محیط یادگیری مجازی رخ می‌دهد باید در نظر داشت که مفاهیم و قواعد تربیتی به کار رفته در محیط، نشانگر میزان وظایف پدagoژیکی است. همچنین در هنگام به کارگیری محصولات استاندارد که به میزان زیادی در بخش تجاری عرضه می‌شوند باید موانع پدagoژیکی شناسایی شده و تحت تسلط درآید. همچنین باید یک تعادلی بین استراتژیهای از بالا به پایین و از پایین به بالا در به کارگیری محیط یادگیری مجازی به وجود آید هنگامی که استراتژیهای از بالا به پایین انتخاب شده باشد انواع وظایف پدagoژیکی به ابزارهای پیشنهادی از قبل تعریف شده در محیط استاندارد شده کاهش می‌باید در حالی که با انتخاب استراتژی از پایین به بالا مشکلات دیگری از جمله عدم کفايت تکنیکی، عدم سازگاری نرم افزار ایجاد شده به وسیله عاملان مختلف و غیره ممکن است وجود داشته باشد.

مسائل برنامه ریزی و ایجاد محیط یادگیری مجازی

باید توجه داشت که تدریس و یادگیری همیشه در محیط و زمینه خاصی رخ می دهد. در تدریس در محیط یادگیری مجازی بسیاری از جنبه های سازمانی باید در نظر گرفته شوند. پس در به کار گیری محیط یادگیری مجازی یک مدرس خوب علاوه بر اینکه آموزش دهنده خوبی است بایستی طراح و سازمان دهنده خوب اطلاعات، ارتباطات و نیز به کار گیرنده قواعد تعلیم و تلفیق رسانه باشد. در طول مراحل مختلف، تدریس از طریق فرایند پیچیده تری در مقایسه با شرایط سنتی آموزش صورت می گیرد. در صورت اجرای آموزش در سطح بین المللی و بین فرهنگی جنبه های بیشتری در ارتباط با سازماندهی ارتباطات، زبان پایه مورد استفاده و اختصاصات هر فرهنگ باید مد نظر قرار گیرد.

استراتژیهای جدید برای تدریس

در زمینه پارادایم های جدید آموزشی، وظایف و کارکردهای جدید به وسیله تغییر تدریس از شکل سنتی آن به شکل جدید تعریف می شود از جمله مدرس به عنوان تهیه کننده محتوا و ناظر و راهنمای و پشتیبان یادگیرنده کان طی فرایند کسب دانش تعریف می شود. چرا که در محیط باز یادگیری، یادگیری بیشتر به وسیله خود یادگیرنده کان هدایت می شود. بسیاری سوالات باز در ارتباط با تدریس آن لاین وجود دارد که هنوز در حیطه ارتباطات با واسطه کامپیوتر (CMC)^۱ به طور گسترده ای مورد بحث است که چگونه و تا چه حدی نظرات باید صورت گیرد در حالی که یادگیرنده کان به طور همیارانه روی ارزیابی محتوا در حال کار کردن هستند.

ویژگیهای مدرس و یادگیرنده در محیط یادگیری مجازی

ساری به نقل از هی نس^۱ (۲۰۰۲) می نویسد: محیط یادگیری آنلاین وسیله ای برای یادگیری دانشجویان است که به آنها امکان می دهد مستقل^۲ باشند. به طوری که بتوانند هم فرایند یادگیری و هم سرعت آن را کنترل نمایند. استفاده از اتاق گفت و گو به صورت همزمان و غیرهمزمان این فرصت را ایجاد می کند که دانشجویان هم از یکدیگر فرا بگیرند و هم خالق اطلاعات و معانی برای یکدیگر باشند. بنابراین استفاده از چنین امکاناتی در یک مؤسسه می تواند منجر به پیشرفت به سمت پدagogی دانشجو محوری شود. اینگلیس، لینگ و جوستن^۳ (۲۰۰۲) به نقل از هی نس (۲۰۰۲) نقش مدرس را تسهیل کننده ای تلقی می کنند که از یادگیری مؤثر پشتیبانی می کند. مدرسان، دیگر تنها منبع اطلاعات و دانش محسوب نمی شوند و قادرند در فرایند یادگیری با دانشجویان سهیم گردند. دانشجویان به جای «انتقال دانش»^۴ قادرند که دانش را با کمک همکلاسیهای خود بسازند. ارتباط دیگر بر مبنای یک نفر با چند نفر نیست بلکه بر مبنای ارتباط چند نفر با چند نفر است و دانشجویان تشویق می شوند تا برای ارتباط با یکدیگر در فرایند یادگیری نقش داشته باشند. این انتقال قدرت و کنترل در تصویر ۱ به تصویر در آمده است.

^۱ -Haynes

^۲ - Autonomous

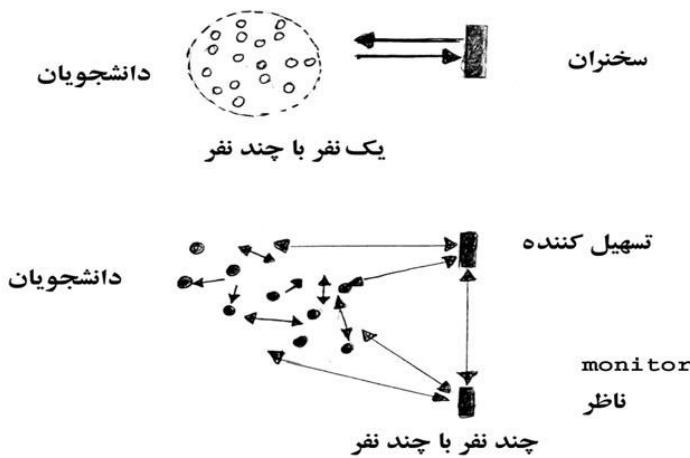
^۳ - Inglis , Ling and Joosten

^۴ - Knowledge Transfer

مجموعه مقالات چهارمین و پنجمین همایش تازه های تعلیم و تربیت

تحولات دانشگاه در هزاره سوم و اثرات آن در تغییر پارادایم پدagogی ازستی به مجازی
نرگس سعیدیان و بدری شاه طالبی

تصویر شماره (۱) : الگوهای انتقال قدرت و کنترل در محیط یادگیری

اینگلს ، لینگ و جوستن (۲۰۰۲)

شکل اول، الگوی ارتباطی را در شکل سنتی آن نشان می‌دهد که در آن مدرس با دانشجویان ارتباط برقرار می‌کند و دانشجویان به معلم پاسخ می‌دهند اما با یکدیگر ارتباط برقرار نمی‌کنند (حداقل نه به صورت برنامه یادگیری تنظیم شده). در شکل دوم که شکل جدید یادگیری به صورت آنلاین را به تصویر می‌کشد دانشجویان با مدرس که در نقش جدید به عنوان تسهیل‌کننده یادگیری و ناظر بر پیشرفت و همچنین فرایند یادگیری آنهاست، ارتباط برقرار می‌کند. مهمتر اینکه خود دانشجویان نیز با یکدیگر ارتباط برقرار می‌کنند. همچنین ممکن است مدرس به عنوان تسهیل‌کننده، ارتباط بیشتری با تک‌تک دانشجویان داشته باشد.

باراجاس، اون و لیان به نقل از هی نس (۲۰۰۲) معتقدند که محیط یادگیری مجازی، به خودی خود و به تنهایی نمی تواند یادگیری دانشجویان را بهبود بخشد بلکه آنچه که اهمیت دارد رویکرد پدآگوژیکی است که در اجرای آن در نظر گرفته شده است. اگر چه در یادگیری آنلاین مواد درسی ممکن است به طور متفاوتی ساخته و تنظیم گردد و شکل تحویل و ارائه آن با آنچه تاکنون استفاده می شده متفاوت باشد اما نیاز به متخصصین آموزش همیشه ضروری است. آنچه در این محیطها تغییر می کند نقش متفاوتی است که آنها ایفا می کنند به علاوه مدرسان در می یابند که یادگیرنده نیز باید باشند. آنها صرف نظر از نحوه کار با رسانه های الکترونیکی با مشکلات زیادی در تغییر روش تدریس بر خط مواجهاند. (کاندی یوتی و کلارک،^۱ ۱۹۹۸ به نقل از ربیع، ۱۳۸۳). فناوری نوین مستلزم یک پدآگوژی جدید است و در نتیجه ضرورت دارد استاد بیاموزد که اکنون باید باشیوه متفاوتی تدریس نماید و دانشجویان را نیز یاری کند با شیوه متفاوتی یاد بگیرند. لذا هیأت علمی با ضرورت به روز کردن مهارتهای فنی و تواناییهای خود، همزمان با پیدایش فناوریهای نوین و نرم افزارهای جدید که برای آموزش آنلاین به وجود می آیند، مواجه است. زیگهن و استموند (۱۹۹۵) به نقل از ربیع (۱۳۸۳) این ضرورت را به عنوان یکی از فشارهای تدریس آنلاین معرفی نموده اند در نتیجه کیفیت آموزش مجازی نه تنها منوط به شبکه / ارتباط، بلکه به کیفیت استادان متخصص دارای مهارت فناوری نیز بستگی دارد.

عسگرپور، عابدی و هنرور (۱۳۸۳) جنبه های مختلف کار مدرس برای آموزش آنلاین را در

چند حیطه دسته بندی کرده اند:

- ۱- جنبه آموزشی: امروزه این امر کمتر به جنبه های یاددهی اشاره دارد و بیشتر در مورد فعل کردن دانشجو و کمک به او برای فراگیری و ساخت دانش اشاره دارد. مدرس برای انجام بهتر وظیفه خود باید موارد زیر را به دقت به هم پیوند دهد:

مجموعه مقالات چهارمین و پنجمین همایش تازه های تعلیم و تربیت

تحولات دانشگاه در هزاره سوم و اثرات آن در تغییر پارادایم پدagoژی ازستی به مجازی نرگس سعیدیان و بدری شاه طالبی

- ارائه روشنتر اهداف - تهیه و تدوین مطالب مناسب برای دوره - تشویق دانشجو به شرکت در امور آموزشی

- اجبار دانشجو به ارائه سهم خود از فرایند آموزش - شرکت در مباحثات دانشجویان - ملاقات با خبرگان

۲- جنبه اجتماعی: جنبه های اجتماعی وظایف یک مدرس با جنبه های آموزشی کار او برای ایجاد یک محیط آموزش الکترونیکی مناسب برای یادگیری، ارتباط کاملاً نزدیکی دارد. مدرس باید بتواند دانشجویان را به همکاری اجتماعی با یکدیگر سوق دهد و برای این کار باید دانشجو را به گروه یادگیرنده معرفی نماید.

۳- جنبه مدیریتی: یکی از وظایف آموزش دهنده که در آموزش دانشجو محور اهمیت بیشتری پیدا کرده است نقش او به عنوان هماهنگ کننده و مدیر است. وظایف مدرس در این نقش که از حیاتی ترین جنبه های کار استاد مجازی می باشد عبارت است از: مدیریت و کنترل اطلاعات دوره مانند محتویات دوره، کارهای گروهی، پروژه ها و مباحثات.

۴- جنبه فنی: در آموزش آنلاین جنبه فنی کار اهمیت زیادی دارد. استاد ابتدا باید دانشجویان را با نرم افزار و سخت افزارهای دوره آموزشی آشنا سازد، سپس دوره را شروع کند. نکته مهم و قابل ذکر این است که در آموزش آنلاین نیازی نیست که معلم یک فرد خاص باشد بلکه محیط های آموزشی الکترونیکی این امکان را فراهم می آورد که هر وظیفه مدرس را چند نفر به عهده داشته باشند تا وظایف یک مدرس به صورت کاملاً تخصصی بین چند نفر تقسیم شده و کیفیت آموزش بالاتر رود.

ویژگیها و صلاحیتهای دانشجوی مجازی

دانشجوی مجازی یادگیرنده ای است با ویژگیها و صلاحیتهای جدید که قادر به استفاده از محیط های یادگیری مجازی باشد. فناوری اطلاعات و ارتباطات آنچنان قابلیتها و امکاناتی را برای

مجموعه مقالات چهارمین و پنجمین همایش تازه های تعلیم و تربیت

تحولات دانشگاه در هزاره سوم و اثرات آن در تغییر پارادایم پدagoژی ازستی به مجازی نرگس سعیدیان و بدری شاه طالبی

فرایند یاددهی و یادگیری ایجاد کرده است که در صورت توانمندی در استفاده مؤثر از آن، نتایج و پیامدهای شگفت‌آوری را برای این فرایند به ارمغان خواهد آورد. شرط موفقیت یادگیرنده در محیط یادگیری مجازی، تجهیز او به تواناییها، قابلیتها و صلاحیتهای جدیدی است که او را در کاربرد مؤثر چنین محیط قابلی یاری نماید. دیاز^۱ (۲۰۰۲) به نقل از پالوف و پرات^۲ (۲۰۰۳) مشخصات دانشجوی مجازی موفق را این‌گونه توصیف می‌نماید.

- دارای مهارت‌های کامپیوتر و تکنولوژی
- روشنفکر در مورد تقسیم وظایف شخصی، درباره زندگی، کار و دیگر تجارب آموزشی
- عدم اتكای صرف به روش دیداری و شنیداری در فرایند ارتباطات • متعهد و متمایل به صرف زمان قابل توجهی در هفته برای مطالعه و عدم تلقی دوره آنلاین به عنوان یک راه آسانتر و ساده‌تر مطالعه
- دارای تفکر انتقادی
- توانایی در نشان دادن بازخورد سریع
- معتقد به یادگیری با کیفیت بالا در هر زمان و هر مکان پائولوف و پرات (۲۰۰۳) مشخصات دانشجوی آنلاین و تکنیکهای آموزشی مرتبط را در هفت مقوله عمدۀ دسترسی، گشودگی، مهارت‌های ارتباطی، تعهد، همکاری، تفکر و تعمق و انعطاف‌پذیری همراه با تکنیکهای آموزشی که ایجاد و توسعه این مشخصات را پشتیبانی می‌کند دسته‌بندی کردند و خاطرنشان کردند که استادان باید دانشجویان را در فهم نقش مهمشان در فرایند یادگیری کمک کنند. در جدول شماره ۲-۷ این مشخصات همراه با تکنیکهای آموزشی یادگیرنده محور برای حمایت از دانشجویان آنلاین آورده شده است:

¹ - Diaz

² Palloff and pratt

مجموعه مقالات چهارمین و پنجمین همایش تازه های تعلم و تربیت

تحولات دانشگاه در هزاره سوم و اثرات آن در تغییر پارادایم پدagogی ازستی به مجازی نرگس سعیدیان و بدری شاه طالبی

جدول شماره (۴): تکنیکهای آموزشی یادگیرنده محور برای پشتیبانی دانشجویان مجازی

مشخصات	دانشجوی آنلاین
تکنیکهای آموزشی یادگیرنده محور	
• به کارگیری نوعی از فناوری که توسط آن می‌توان اهداف یادگیری را تحقق بخشد.	
• ساده نمودن فناوری تا حد ممکن به نحوی که برای کاربر شفاف باشد.	
• اطمینان یافتن از اینکه فراغیران مهارت‌های استفاده از فناوری آموزشی را در خصوص انجام مطالعات، امتحانات یا تکمیل پرسشنامه دارا می‌باشند.	دسترسی و مهارت‌ها
• طراحی صفحات وب به طوری که فقط شامل یک صفحه متن و گرافیک باشد.	
• استفاده محدود از وسایل سمعی و بصری	
• اطمینان یافتن در مورد کاربرد منطقی و معقول بحثهای همزمان (مثل گپ‌زنی)	
• شروع دوره (یا درس) با معرفی، ارائه و تکمیل شرح حالها و پروندها	
• انجام فعالیتهایی در ابتدای کلاس جهت شناخت فراغیران از یکدیگر	گشودگی
• کاربرد فعالیتهای تجربه محور و یادگیری مسئله محور	(آشکارسازی)
• فراهم آوردن جو گروهی مساعد	
• ارسال رهنمودهایی جهت ایجاد ارتباط از جمله در مورد آداب شبکه	
• ایجاد الگوهای ارتباطی مناسب	
• تشریح چگونگی ارائه نامه الکترونیک پر محتوا جهت بحثهای بعدی	مهارت‌های ارتباطی
• تشویق به مشارکت دانشجویان در تهیه رهنمودهای درسی	
• بررسی علل عدم مشارکت دانشجویانی که کمتر مشارکت می‌کنند ممی‌کنند	
• ارائه مقالاتی جهت روشن ساختن ذهن دانشجویان در مورد میزان زمانی که باید صرف آموزش نمایند.	تعهد
• روشن کردن انتظارات در خصوص تکالیف درسی، رهنمودهای کامل جهت انجام تکالیف و ابزارهایی که به وسیله آنها می‌توان نمره کسب نمود.	

مجموعه مقالات چهارمین و پنجمین همایش تازه های تعلیم و تربیت

تحولات دانشگاه در هزاره سوم و اثرات آن در تغییر پارادایم پدآگوژی ازستی به مجازی نرگس سعیدیان و بدری شاه طالبی

- مطالعات موردي، کار گروهي کوچک، فعالiteای گروهي پيچيده،

شبيه سازی ها و تسهيل فرایند ارتباط به منظور پرورش مهارتی های تفکر انتقادی

- در نظر گرفتن يك سایت درسي که دانشجویان تکالیفسان را به آن ارسال

همکاري کنند، با اين انتظار که آنها باز خورد انتقادی برای يكديگر درخصوص کارشن فراهم آورند.

- طرح سؤال باز برای به جريان انداختن بحث و تشویق دانشجویان به

مشارکت در بحث

- اعمال قانون بیست و چهار ساعته برای ارسال پاسخها

- تشویق دانشجویان برای ارائه پاسخها به صورت آفلاین و سپس انتقال و

چسبانیدن آنها به سایت درسي

تفکر و تعمق^۱

• ايجاد محيطي برای تفکر و تعمق و تشویق دانشجویان برای کاربرد آن

- طرح سؤالات باز که موجب تعويت تفکر و تعمق و انسجام مواد درسي

مي شود.

- فعالiteای متنوع درسي به منظور به کارگيري همه شيوههای يادگيری و به

حداکثر رسانیدن فایده رویکردهای چندگانه با توجه به موضوع

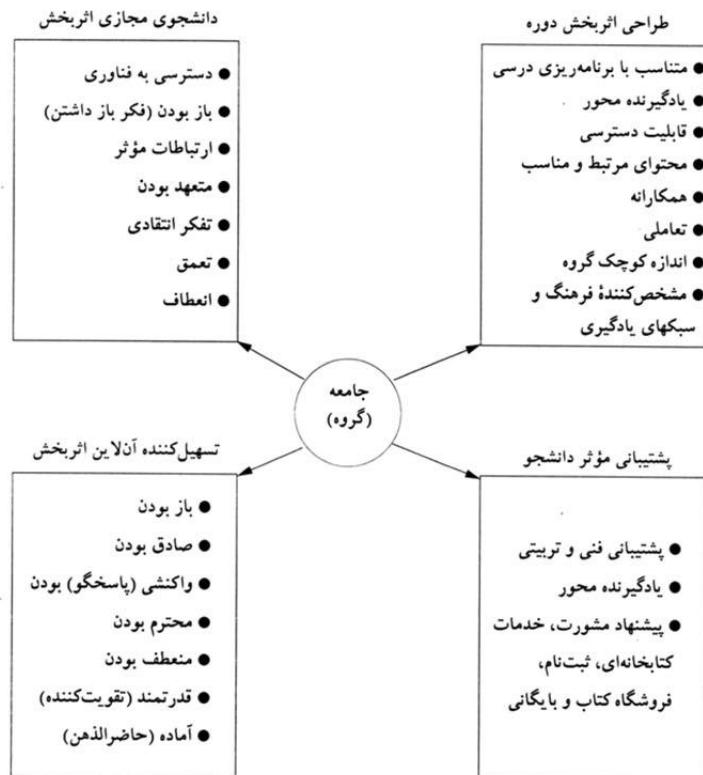
انعطاف پذيری

- بحث در خصوص رهنماوهای درسي با فراگيران به منظور دستيابي به نتایج

پائولوف و پرات (۲۰۰۳)

عناصر يك دوره يا برنامه آنلاين کيفي: كيفيت برنامه آموزشي آنلاين طراحی شده يكى از عوامل مهمی است که منجر به پيگيری برنامه آموزش آنلاين توسط دانشجویان می شود. وقتی که مربيان و دانشجویان بتوانند از دوره های آموزشی آنلاين که به درستی طراحی شده اند استفاده کنند. روابط جدیدی بين مربيان و دانشجویان، دانشجویان با يكديگر و مربيان با هم در جهت آفرینش دانش و رویکردهای جدید نسبت به فرایند ياددهی / يادگيری (پدآگوژی) به وجود می آيد که

تصویر شماره ۳-۲: عناصر یک دوره یا برنامه آنلاین با کیفیت بالا

پائولوف و پرات (۲۰۰۳)

دیاز (۲۰۰۲) به نقل از پائولوف و پرات (۲۰۰۳) بعضی از مسائل ضروری برای حفظ دانشجوی مجازی و فنونی برای بهبود کیفیت آموزش آنلاین را خاطرنشان ساخته‌اند که در جدول شماره ۲-۸ به آن اشاره می‌شود.

مجموعه مقالات چهارمین و پنجمین همایش تازه‌های تعلیم و تربیت

تحولات دانشگاه در هزاره سوم و اثرات آن در تغییر پارادایم پدagoژی ازستی به مجازی
نرگس سعیدیان و بدری شاه طالبی

جدول شماره (۵): خلاصه‌ای از مسائل درگیر در حفظ دانشجویی مجازی و تکنیکهایی برای بهبود

کیفیت

مسائل قابل توجه برای	افزایش موقیت دانشجویان و	بهبود کیفیت
● بهبود امکان دسترسی به منابع اطلاعاتی و تشویق دسترسی از طریق منابع عمومی مثل کتابخانه‌ها و آزمایشگاه‌های کامپیوتر در صورت نیاز	● راهنمایی دانشجویانی که در برقراری ارتباطات آنلاین مشکل دارند و کمک به آنها بهمنظور ایجاد تکنیکهایی که یادگیری را آسانتر می‌کند.	● جلوگیری از کاهش انگیزه آنلاین
● کمک به دانشجویان برای مدیریت زمان آموزش و جهت‌دهی دانشجویان با تقاضاهای مختلف در یادگیری آنلاین	● طراحی برنامه‌های کیفی که یادگیرنده محورند و به نیازهای دانشجو پاسخ می‌دهند.	● تشکیل گروه‌یادگیرنده به عنوان اولین اولویت برای آموزش دهنده (تسهیل‌کننده)
● تمرکز بر درگیر کردن دانشجویان با درس و با یکدیگر اقتدار بخشیدن به دانشجویان برای مسؤولیت‌پذیری برای ساخت جامعه از طریق تشویق خودرهبری	● در صورت امکان نگه داشتن اندازه گروه در دوره‌های آنلاین حدود ۱۵ نفر یا کمتر	● تشکیل گروه یا جامعه یادگیرنده
● تشویق سطوح بالای تعامل و تماس شخصی با دانشجویانی که مشارکت فعال ندارند.	● در صورت بزرگتر بودن اندازه گروه، گروه به گروههای بحث کوچکتری با رهبری متمرکز تقسیم شود.	● اندازه گروه

مجموعه مقالات چهارمین و پنجمین همایش تازه های تعلم و تربیت

تحولات دانشگاه در هزاره سوم و اثرات آن در تغییر پارادایم پدآگوژی ازستی به مجازی نرگس سعیدیان و بدری شاه طالبی

- به حداقل رساندن تعداد درگیر در جلسات گفت و گوی همزمان به طوری که بیشتر از ۱۰ نفر نباشد.
- تشویق خودارزیابی در میان هیأت علمی و دانشجویان به عنوان مهارت مورد نیاز در یادگیری آنلاین
- ارائه انواع دوره های مورد نیاز چهره به چهره و آنلاین تشویق هیأت علمی و دانشجویان برای شرکت در دوره های آنلاین به جای اجبار آنها
- اطمینان از دسترسی به فناوری طراحی دروسی که دسترسی به آنها قابل تصور است.
- طراحی دروسی که متناسب با برنامه درسی و یادگیرنده محور باشد.
- تدارک خدمات دانشجویی وسیع (جامع) برای دانشجویان مجازی
- مدنظر قرار دادن همه سبک ها و موانع یادگیری مثل ناتوانی ها در هنگام طراحی دروس
- موانع ارائه آموزش متناسب و حمایت کافی از دانشجویان اطمینان از اینکه آموزش دهنده کان به مهارتهای آنلاین دست یافته اند.
- برانگیختن یک حس جمعی هم در کلاس و هم در مؤسسه
- منعطف بودن در مقابل گرفتاریهای زندگی شخصی دانشجویان از طریق فراهم آوردن فرصت هایی برای تکمیل تکالیف تا هنگام برگشت به شرایط طبیعی

پائولوف و پرات (۲۰۰۳) به نقل از دیاز (۲۰۰۲)

خلاصه و نتیجه گیری

در این مقاله که با هدف بررسی شرایط متحولی که دانشگاهها در هزاره سوم گریبانگریشان شده و اثرات آن در تغییر پارادایم های پدآگوژی سنتی دانشگاهها به پارادایم های جدید و مجازی

مجموعه مقالات چهارمین و پنجمین همایش تازه های تعلیم و تربیت

تحولات دانشگاه در هزاره سوم و اثرات آن در تغییر پارادایم پدآگوژی ازستی به مجازی نرگس سعیدیان و بدری شاه طالبی

مباحثی همچون چالشهای نظام آموزشی ناشی از انقلاب اطلاعاتی و ارائه راهکارهایی برای غلبه بر آن مقایسه دانشگاههای مجازی با سنتی ، پارادایم ها و رویکردهای پدآگوژی (پدآگوژیکی ، مشخصه های پدآگوژی جدید و قدیم ، محیطهای یادگیری) مجازی و مسائل پدآگوژیکی چنین محیطهایی از جمله ویژگیهای مدرس و یادگیرنده و صلاحیتهای مدرس و دانشجوی مجازی مورد بررسی و بحث قرار گرفت و نگارنده مقاله به این نتایج دست یافت که هم اکنون که کیفیت عملکرد نظام آموزش عالی سنتی بر همگان روشن گشته و از طرف دیگر شرایط موجود در اثر رشد و پیشرفت فناوریهای اطلاعاتی و ارتباطی امکان پیاده سازی نظام آموزشی جدید را فراهم ساخته جا دارد که فرصت را مغتنم شمرده با ایجاد ، حفظ و گسترش آموزش عالی مجازی بر اساس رویکردها و پارادایم های جدید برای سازمانهای یادگیرنده و دانش محور امروزی دانش آموختگانی تربیت کنیم که به جای سواد کلاسیک صرف مناسب با جامعه اطلاعات – محور دارای فکر خلاق و توان مدیریت اطلاعات و تولید دانش بوده تا بتوانند نیازمندیهای این عصر را پاسخگو باشند.

پیشنهادات

استفاده از فناوری نوین در ایجاد نوع جدیدی از آموزش مستلزم پدآگوژی جدید است تا استاد بیاموزد که باید به شیوه متفاوتی تدریس کند و به دانشجو نیز کمک کند تا به شیوه متفاوتی یاد بگیرد . لذا هم‌مان با ظهور فناوریهای نوین و نرم افزارهای جدید برای یادگیری الکترونیکی می طلبد که نگرش ، دانش و مهارت افرادی که در این راستا فعالیت می کنند تغییر یابد ، لذا پیشنهاد می شود :

برای تغییر نگرش افراد به سمت کاربردهای جدید فن آوری اطلاعاتی و ارتباطاتی بویژه در جهت آموزشهای مجازی سیاستگذاری و برنامه ریزی شود. برای ارائه دانش گسترده در زمینه فن آوریهای اطلاعات و ارتباطات و کاربردهای آن از جمله آموزش مجازی و نقشهای متفاوتی که

مجموعه مقالات چهارمین و پنجمین همایش تازه‌های تعلیم و تربیت

تحولات دانشگاه در هزاره سوم و اثرات آن در تغییر پارادایم پدagoژی ازستی به مجازی نرگس سعیدیان و بدری شاه طالبی

افراد بویژه یاد دهنده و یادگیرنده در این زمینه بایستی پیدا کنند برنامه ریزی و سیاستگذاری شود. و بمنظور اجرای هر چه بهتر یاد دهی - یادگیری در محیط مجازی برنامه ریزیهای لازم جهت ایجاد مهارت در افراد انجام شود.

منابع

- آراسته، حمیدرضا. (۱۳۸۱). دانشگاه مجازی، رهیافت، شماره ۲۸.
- ابراهیم‌زاده، عیسی. (۱۳۸۳). «ملاحظات معرفت شناختی در تهیه مواد آموزش الکترونیکی». مجموعه مقالات دومین همایش آموزش الکترونیکی، دبیرخانه شورای عالی اطلاع‌رسانی.
- احمدیان، حمیدرضا. (۱۳۸۳). «آموزش و نگرش توسعه آن در جامعه دانایی محور». مجموعه مقالات دومین همایش آموزش الکترونیکی، دبیرخانه شورای عالی اطلاع‌رسانی.
- جهانگرد، نصرالله. (۱۳۸۳). «آموزش عالی در جهان در حال گذار». مجموعه مقالات دومین همایش آموزش الکترونیکی، دبیرخانه شورای عالی اطلاع‌رسانی.
- حسن‌زاده، محمد و آقاکشیری، محسن. (۱۳۸۲). «دانشگاه‌های مجازی محل مناسبی برای تحصیل در قرن ۲۱». پیام کتابخانه ۷۳. سال یازدهم، شماره چهارم.
- خادمی، محسن و رضایی، محمدحسن. (۱۳۸۱). «مبانی نظری آموزش از راه دور». انتشارات: مرکز نشر دانشگاه شیراز.
- دولایی، پرویز. (۱۳۸۱). «دانشگاه مجازی». روزنامه همشهری، چهارشنبه ۱۴ اسفند، سال یازدهم. شماره ۲۹۹۷.

مجموعه مقالات چهارمین و پنجمین همایش تازه های تعلیم و تربیت

تحولات دانشگاه در هزاره سوم و اثرات آن در تغییر پارادایم پدagogی ازستی به مجاذی نرگس سعیدیان و بدری شاه طالبی

دیلمقانی، میترا. (۱۳۸۲). «دانشگاههای مجاذی - چالشها و ضرورتها». طرح ملی توسعه دانشگاههای

مجاذی قابل دسترسی در:

URL: <http://VU.aictc.com/docs/books/others/challenges.PDF>

ربيع، علیرضا. (۱۳۸۳). «آموزش عالی عصر مجاذی». انتشارات دانشگاه بین المللی ایران.

عسگرپور، امیرنادر. عابدی جعفری، عابد و هنرور، روح الله. (۱۳۸۳). «نقش آموزش الکترونیکی در تحول روند آموزش». مجموعه مقالات دومین همایش آموزش الکترونیکی. دبیرخانه شورای عالی اطلاع‌رسانی.

منتظر، غلامعلی و دیانی، محمدحسین. (۱۳۸۲). «دانشگاه مجاذی». فصلنامه سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی. پیاپی ۲۱، جلد ۶، شماره اول.

نجایی، علیرضا و زیبایی، مهدی. (۱۳۸۱). «الگوی نوین انتقال دانش». مجله تدبیر. شماره ۱۲۹. نیازآذری، کیومرث. (۱۳۸۱). «رفتار و روابط انسانی در سازمانهای آموزشی هزاره سوم». ناشر انتشارات فراشنختی اندیشه.

Barajas, Mario. Owen, martin. (2002). "Implementing virtual Learning Environments": Looking for Holistic Approach. Available at:

<http://Ifets.Ieee.org>

Haynes, michelle and Anagnostopoulou, kyriaki. (2002). "Virtual Learning environments as tool in learning and teaching". Stephen fallows and Rakesh Bhanol. First published in SEDA (2002).

مجموعه مقالات چهارمین و پنجمین همایش تازه های تعلیم و تربیت

تحولات دانشگاه در هزاره سوم و اثرات آن در تغییر پارادایم پدagoژی ازستی به مجازی
نرگس سعیدیان و بدری شاه طالبی

Kumar, Anil. Kumar, poonam Basu , choton Suvojit. (2002) "student perceptions of virtual Education": An Exploratory study

<http://www.Westga.Edu>

Palloff, Renam and Pratt, keitk. (2003). "The virtual student: A profile and Guide to working with online learners". Published by Jossey-Bass, A wiley Imprint. Available at:

www.josseybass.com

Trindade, jorg. (2002). "Science learning in virtual environments: A descriptive study". Available at:

www.VU.org